

MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ

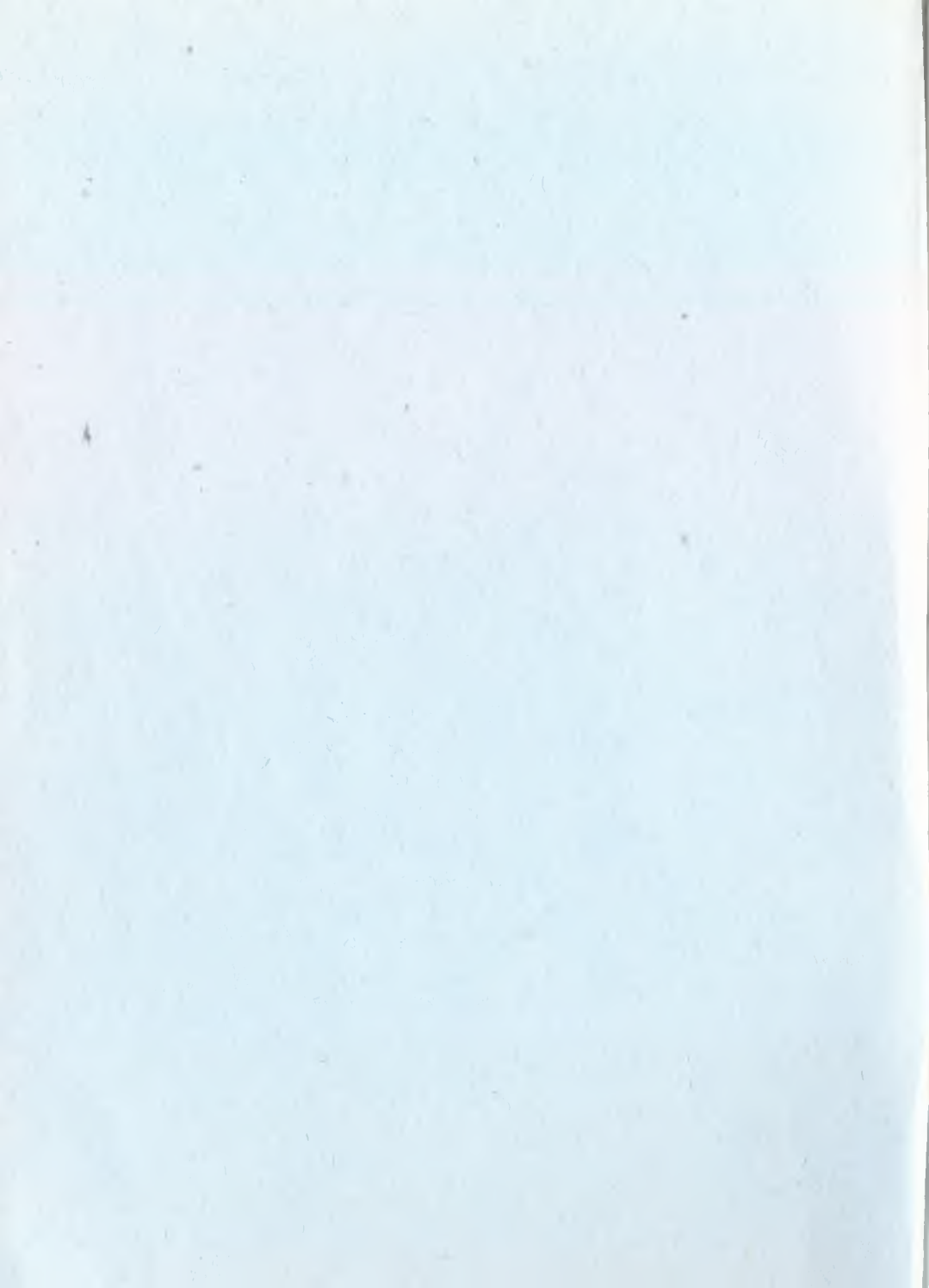
**PROGRAM
SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

**JĘZYK ROSYJSKI
KL. V - VIII**

**dodruk programu
Nr SN-40-126/82**

**WARSZAWA 1994
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE**

**MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH**

**PROGRAM
SZKOŁY PODSTAWOWEJ**

**JĘZYK ROSYJSKI
KL. V - VIII**

**WARSZAWA 1983
WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE**

Program zatwierdzony decyzją Ministra Oświaty i Wychowania w dniu 16 grudnia 1982 r. Nr SN-40-126/82, jako obowiązujący w kl. V od roku szkolnego 1983/84, w kl. VI — od roku szkolnego 1984/85, w kl. VII — od roku szkolnego 1985/86 i w kl. VIII — od roku szkolnego 1986/87.

371.2(073)

3211/b /c

CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Znajomość języków obcych ma w świecie współczesnym ogromne, stale wzrastające znaczenie. Rozwój międzynarodowych stosunków politycznych, społecznych, gospodarczych i kulturalnych oraz intensywny rozwój nauki i techniki, to czynniki wymagające sprawnego przepływu informacji i równie sprawnego ich użytkowania, co nie jest możliwe bez praktycznej znajomości języków obcych. Jest to szczególnie istotne w krajach, których społeczeństwo włada językiem nie posiadającym światowego zasięgu, a do takich właśnie zalicza się nasze państwo.

Język rosyjski jest pierwszym językiem obcym o zasięgu światowym, z którym spotykają się uczniowie szkoły podstawowej.

Uczenie się języka rosyjskiego stwarza możliwości zdobycia przez uczniów nowego, poza językiem ojczystym, narzędzia użytecznego w odbieraniu i przekazywaniu informacji, umożliwiając korzystanie w czasie studiów i w pracy zawodowej z publikacji w tym języku oraz bezpośrednie porozumiewanie się z cudzoziemcami.

Nauka języka rosyjskiego niesie ponadto istotne wartości wychowawcze, sprzyja kształceniu ogólnemu uczniów i rozwojowi ich osobowości, wzbogaca bowiem widzenie świata, zapoznając się z innymi środkami wyrażania znanych uczniom pojęć i stosunków, jak również wprowadza niektóre nowe pojęcia uwarunkowane odrębnością zjawisk życia i kultury narodów Rosji.

W wyniku realizacji programu nauczania języka rosyjskiego w szkole podstawowej uczniowie powinni osiągnąć taki poziom opanowania języka, żeby:

- rozumieć proste pod względem językowym wypowiedzi ustne w zakresie treści przewidzianych przez program,
- czytać samodzielnie przystępne teksty o charakterze informacyjno-użytkowym, popularyzacyjno-naukowym oraz literackim, odpowiadające ich zainteresowaniom,
- porozumieć się w typowych sytuacjach życia codziennego, zwłaszcza w określonych przez program nauczania,
- przekazać treść przeczytanego tekstu,
- formułować poprawne wypowiedzi na piśmie w zakresie form przewidzianych przez program.

Program przewiduje stopniowe poznawanie najistotniejszego materiału językowego jako podstawy dalszej nauki podejmowanej w zależności od potrzeb zawodowych, planów życiowych i zainteresowań uczniów. Dlatego też ważnym celem nauki języka rosyjskiego jest przygotowanie uczniów do dalszej samodzielnej pracy

nad pogłębieniem i rozszerzeniem znajomości języka, tzn. poznawanie przez nich technik samokształceniowych i wyrobienie odpowiedzi nawyków niezbędnych w kształceniu ustawicznym.

Język rosyjski powinien współdziałać z innymi przedmiotami nauczania, w szczególności z językiem polskim, historią i geografią, aby uczniowie potrafili przekazać w nim podstawowe informacje o swoim własnym kraju.

Zagadnienie akcentuacji łączy się z przyswajaniem poprawnej postaci fonetycznej wyrazów i dlatego powinny być ciągle brane pod uwagę przy wprowadzaniu form wyrazów, zwłaszcza w używaniu ich w mowie.

Opanowanie poprawnej bazy artykulacyjnej w zasadzie przewidziane jest w klasie V. W klasach następnych zakłada się doskonalenie wymowy i stałą kontrolę poprawności fonetycznej wypowiedzianych zdań, zwłaszcza w przypadku wprowadzania nowych wyrazów i zwrotów.

2. PISOWNIA

W zakresie pisowni program zakłada opanowanie przez uczniów przede wszystkim poprawnego oznaczania głosek za pomocą liter alfabetu rosyjskiego:

- oznaczanie twardych spółgłosek za pomocą liter а, о, у, ы z uwzględnieniem pisowni и, е, ё oraz znaku miękkiego по х, ш а także и, ы, е по ц;
- oznaczanie miękkości spółgłosek za pomocą liter jotowanych: я, е, ё, ю oraz и а także znaku miękkiego z uwzględnieniem а, у по ч, ш;
- oznaczenie j za pomocą liter jotowanych я, е, ё, ю w nagłosie i po samogłoskach oraz znaku miękkiego i twardego по spółgłoskach;
- oznaczenie е za pomocą litery а na początku wyrazu i po samogłoskach;
- oznaczenie samogłosek nie akcentowanych ze szczególnym uwzględnieniem pisowni liter: о, я, е oraz по ч, ш в pozycji nie akcentowanej.

Z ogólnych zagadnień ortograficznych należy uwzględnić pisownię przedrostków zakończonych на з, с: без-, раз-, из-, воз- oraz przedrostków с-, от-;

Pozostałe zagadnienia ortograficzne związane z pisownią form gramatycznych zostały uwzględnione w działach „Materiał ortograficzny” dla poszczególnych klas.

SŁOWNICTWO

Program zakłada systematyczne wprowadzenie w podręcznikach i towarzyszących im nagraniach około 1000 jednostek leksykalnych do posługiwania się w mowie /350 — kl. V, 300 — kl. VI, 200 — kl. VII, 150 — kl. VIII/. Przez jednostkę leksykalną rozumie się wyraz lub połączenie wyrazowe o innych znaczeniach niż znaczenie wyrazów wchodzących w to połączenie. Jako jednostki leksykalne traktowane są też stałe połączenia wyrazów tzw. syntagmy konwencjonalne. Przy doborze słownictwa decydujące znaczenie mają potrzeby komunikacyjne uczniów.

KLASA V
/3 godziny tygodniowej/

MATERIAŁ MORFOSYNTAKTYCZNY

PRZYKŁADY TYPOW ZADAŃ

CHARAKTERYSTYCZNE SKŁADNIKI ZDAŃ

1. Zawieranie znajomości, wskazywanie osób

Кто это? Это Боря. Это Боря? Да, /это/ Боря. Нет, /это/ не Боря. Это не Боря, это Коля. Это Ивановы. Маша, это ты? Да, я.

Zaimek pytający kto. Zaimek wskazujący r.n. Mianownik zaimków osobowych. Użycie да і нет ..., не

Как тебя зовут? Меня зовут Наташа Козлова. Отца зовут Борис Петрович Козлов.

Biernik rzeczowników żywotnych l. p. i zaimków osobowych зовут.

2. Wskazywanie i określanie przedmiotów

Что это? Это карта. Это не книга, это журнал. Это Москва?

Zaimek pytający что. Zaimek wskazujący r.n. Mianownik l. p. i l. mn. rzeczownika. Rodzaje rzeczowników.

Это новый дом, а это старый дом. Это красивые марки.

Zaimki pytające какой, какая, какое . Rodzaje przymiotników. Związek zgody przymiotnika z rzeczownikiem. Spójnik **а**.

3. Określenie zależności zachodzących między osobami

Это мой брат /моя сестра/.
Это мои подруги.
Это друг Коли /Петрова/.

Zaimki dzierżawcze r. m. i r. ż. l. p. oraz mianownik l. mn. dopełniacz l. p. i mianownik l. mn. rzeczowników.

Я — сестра Оли.
Коля — товарищ брата.

У меня есть брат.
У Ивана нет сестры.

Dopełniacz zaimków osobowych. Mianownik i dopełniacz l. p. rzeczowników. Użycie czasownika есть i przeczenia нет .

[У меня нет ни сестры, ни брата.]

[Użycie spójnika ни,..., ни] Dopełniacz l. p. rzeczowników.

4. Określenie miejsca zamieszkania

Где ты живёшь? В Польше. Я живу в Варшаве /на улице..../. Ваня живёт в России.

Przysłówki где, здесь, там. Formy zaimków osobowych. Czasownik жить. Miejscownik rzeczowników — nazw krajów, miast, ulic z przyimkami в, на.

5. Określenie osób według zawodu, funkcji i miejsca pracy

Кто она? Она ученица Мой папа инженер. Пётр Иванович — директор школы.

Zaimek pytający кто. Zaimki osobowe. Nazwy pojęć, zawodów, funkcji w mianowniku l. p. Dopełniacz rzeczowników.

Он работает в магазине. Наташа работает на заводе.

Czasownik работать + przyimek в, на z rzeczownikiem w miejscowniku.

6. Określenie czynności i rodzajów zajęć

Что ты делаешь? Я читаю. Коля рисует. Таня и Миша играют в шахматы. Ты читашь? Нет, я уже прочитал этот рассказ.

Zaimek pytający что. Zaimki osobowe. Formy osobowe czasowników. Czasowniki niedokonane i dokonane tworzone za pomocą przedrostków zakończonych na samogłoskę. Biernik l. p. i l. mn. rzeczowników nieżywoтных w funkcji dopełniacza.

В понедельник у нас урок русского языка. /Вечером/ у меня сбор.

Nazwy dni tygodnia. Przyimek у z rzeczownikami i zaimkami osobowymi w dopełniaczu.

7. Oznaczenie przynależności

Это моя сумка. Это книги Нины. Это твоя тетрадь?

Zaimki dzierżawcze. Dopełniacz l. p. i l. mn. rzeczowników i zaimków osobowych.

У нас есть учебники. У брата три карандаша.

Dopełniacz zaimków osobowych i rzeczowników z przyimkiem у. Użycie czasownika есть. Liczebniki główne /1, 2, 3, 4/ w mianowniku w połączeniu z rzeczownikami.

8. Określanie miejsca pobytu /znajdowania się/ osób, przedmiotów

Где ты был? Я был дома. Его здесь нет. Вася /вчера/ был в школе.

Przysłówki где, там, здесь, дома, вчера. Formy czasownika быть w czasie przeszłym i przyszłym. Przyimki в, на z rzeczownikiem w miejscowniku.

В Киеве есть метро. В классе нет телевизора. Коля стоит у доски. Лия сидит за партой. Книга лежит в сумке. Платье висит на вешалке.

Użycie czasownika *есть*. Użycie *нет* z rzeczownikami w dopełniaczu l. p. w zdaniach przeczących. Przyimek *у* z rzeczownikiem w dopełniaczu l. p. Przyimek *за* z rzeczownikiem w narzędniku. Czasowniki *лежать*, *висеть* itp.

9. Określanie kierunku ruchu w stronę przedmiotu

Куда ты идёшь? Коля идёт в школу. Они поехали на почту.

Przysłówek *куда*. Czasowniki *идти*, *поехать* itp. Przyimki *в*, *на* z rzeczownikami i zaimkami osobowymi w bierniku.

Мама поехала с братом к Виктору, Коля идёт к доске.

Przyimek *к* z celownikiem rzeczowników oraz zaimków osobowych.

10. Określanie kierunku ruchu od przedmiotu

Откуда он пришёл?
Витя пришёл с катка.
Учитель вышел из класса.

Przysłówek *откуда*. Czasowniki *прийти* *приехать* itp. Przyimki *н*, *с* z rzeczownikami w dopełniaczu. Różnice w ich użyciu.

11. Określenie wiedzy i umiejętności

Я умею читать.

Czasownik *уметь* w połączeniu z bezokolicznikiem.

Таня не понимает задачу.
Мы знаем свою столицу.

Czasowniki *знать*, *понимать* z rzeczownikiem w bierniku w zdaniach twierdzących i przeczących.

Я знаю, где он живёт. Мы учим /русский/ язык.

Zdania podrzędne dopełnieniowe. Czasownik *учить* /что?/.

12. Określenie sposobów przekazu informacji

Вова рассказал нам о семье инжи-нера Петрова.

Czasowniki *говорить*, *рассказать*, *показать*, *сказать* z rzeczownikami i zaimkami w celowniku. Przyimek *з* z rzeczownikiem w miejscowniku.

Саша показал Виктору новый альбом и книги о Варшаве. Петя сказал, что у него нет книги.

Biernik l. p. i l. mn. rzeczowników i przymiotników. Zdania podrzędne dopełnieniowe.

13. Wyrażanie oddziaływania / próby, nakazu, zakazu itp./

Дай мне, пожалуйста, карандаш.
Напиши /письмо/ тётё Оле.
Не мешайте слушать.

Formy trybu rozkazującego l. p. i l. mn.
Celownik l. p. i l. mn. rzeczowników i
zaimków osobowych.

Здравствуй/те/, привет
До свидания
Спасибо, пожалуйста.

Zwroty grzecznościowe.

14. Określanie odbioru wrażeń

Я вижу горы.
Он меня не видел.
Мы будем слушать музыку.

Часowniki видеть, слушать itp. z
rzeczownikiem lub zaimkiem osobowym
w bierniku.

15. Wyrażanie stosunków czasowych

Сейчас пять часов. Уже весна.
Вчера я встал в семь часов утра.

Liczebniki główne 1-12 w połączeniu z
rzeczownikami час, год. Określanie
pełnych godzin, pór roku. Przysłówki
czasu. Wyrażenia oznaczające godziny i
pory dnia w funkcji okolicznika czasu.

16. Wyrażenia pragnień i zamierzeń

Я хочу гулять.
Вася тоже хочет поехать в Москву.

Часownik хотеть z bezokolicznikiem.

17. Wyrażanie celu i przeznaczenia

Мы идём на стадион играть в футбол.
Катя пошла к подруге готовить
уроки.

Часowniki идти, пойти itp. z
bezokolicznikiem oznajmującym cel i
rzeczownikiem w bierniku.

Kształtowanie umiejętności porozumiewania się w ramach kategorii semantycznych określonych dla klasy V wymaga posługiwania się przez uczniów materiałem morfologicznym przedstawionym poniżej w ujęciu systematycznym.

CZASOWNIK

Formy czasu teraźniejszego, przyszłego i przeszłego czasownika typu: читать, писать, сидеть oraz czasowników: ехать, быть, хотеть, жить. Formy bezokolicznika na: -ть, -ти.

Formy trybu rozkazującego w 2 os. l.p. i l.mn. z zakończeniem na -ай i -и.

RZECZOWNIK

Formy gramatyczne liczby pojedynczej rzeczowników żywotnych i nieżywotnych typu: школа, завод, окно.

Mianownik, dopełniacz i celownik l. p. rzeczowników pospolitych i własnych typu: тётя, Валя, Саша.

Mianownik l. mn. rzeczowników żywotnych i nieżywotnych typu: школа, книга, стол, дом, окно.

Biernik l. mn. rzeczowników nieżywotnych typu: школа, стол, окно.

ЗАИМЕК

Formy mianownika, dopełniacza, celownika i biernika l. p. i l. mn. zaimków osobowych w wyrażeniach bezprzyimkowych i przyimkowych.

Formy mianownika l. p. i l. mn. zaimków dzierżawczych: мой, твой, свой, наш, ваш.

Formy mianownika l. p. i l. mn. zaimków pytających: какой, какая, какое.

Formy mianownika dopełniacza, celownika i biernika zaimków кто, что.

Formy mianownika l. p. zaimków wskazujących это, эта, этот.

ПРИМИОТНИК

Formy mianownika l. p. i l. mn. przymiotników twar-dotematowych oraz biernika l. p. i l. mn. wymienionych przymiotników przy rzeczownikach nieżywotnych.

ЛИЧЕБНИК

Formy mianownika liczebników głównych 1, 2, 3, 4, w połączeniu z rzeczownikami.

Formy mianownika liczebników głównych 5-12 w połączeniu z rzeczownikami час, год do opanowania leksykalnego.

ПРИСЛОВЕК

Przysłówkami miejsca i czasu: где, куда, откуда, здесь, там, дома, сейчас, вчера, утром itp.

ПРИИМЕК

Użycie następujących przyimków w typach zadań podanych w programie:

из, с/с/с/, у z dopełniaczem l. p. rzeczowników i zaimków

к/ко/ z celownikiem l. p. rzeczowników i zaimków

в/во/, на z biernikiem l. p. rzeczowników

за, с/со/ z narzędnikiem l. p. rzeczowników

в/во/, на, о z miejscownikiem l. p. rzeczowników

Pozostałe formy części mowy wymienionych w programie występujące w komunikacji językowej należy wprowadzać leksykalnie.

MATERIAŁ ORTOGRAFICZNY

Писовния:

- 2 osoby l. p. czasu terażniejszego;
- bezokolicznika w opozycji do 3 osoby l. p. czasu terażniejszego;
- e w końcówce celownika rzeczownika typu: Саша, тетя;
- końcówek mianownika i biernika przymiotników w l. p. i l. mn.;
- znaku miękkiego w liczebnikach głównych 5-12;
- końcówek -oro, -ero.

TEMATY I SYTUACJE

Rozumienie i mówienie

- A. Tematy i sytuacje dotyczące życia ucznia polskiego i rosyjskiego.
1. Uczeń w domu: rodzice, rodzeństwo, znajomi, ich zawód i miejsce pracy; posiłki, pomoc domownikom.
 2. Uczeń w szkole: klasa, lekcje, rozkład zajęć, czynności ucznia i nauczyciela.
 3. Czas wolny ucznia: gry i zabawy.
 4. Środowisko, w którym uczeń mieszka: miasto, wieś.
- B. Sytuacje, w jakich może znaleźć się uczeń w czasie kontaktów z cudzoziemcami.
Uzyskiwanie informacji o spotkanych osobach; ich zawód, miejsce pracy itp.

Rozumienie

1. Realia obyczajowe, społeczne i kulturowe
2. Bajki ludowe, rebusy, zagadki.

UMIEJĘTNOŚCI

ROZUMIENIE MOWY

Po pierwszym roku nauki uczeń powinien:

1. — rozróżniać dźwięki w wyrazach brzmiących podobnie, np: брат — брать, лёд — льёт, чай — чай, лук — люк,
— określać liczbę sylab w wyrazie,
— wskazywać w wyrazie sylabę akcentowaną,
— rozróżniać wyrazy w potoku mowy,
— wskazywać w zdaniu wyraz, na który pada akcent logiczny,
— rozróżniać zdania oznajmujące, pytające i wykrzyknikowe,
— odróżniać zdania oznajmujące, pytające i wykrzyknikowe,
— odróżniać zdania pytające od zdań oznajmujących /szczególnie przy braku zaimka pytającego/;
2. — prawidłowo reagować /bezsłownie i słownie/ na polecenia nauczyciela i kolegów odnoszące się do sytuacji szkolnej,
— prawidłowo reagować na pytania nauczyciela i kolegów w ramach tematów i sytuacji przewidzianych w programie,
— znajdować podobieństwa i różnice między treścią wypowiedzi a treścią towarzyszącej jej prezentacji wizualnej,
— rozpoznawać i rozumieć zdania składające się ze znanych wyrazów,
— wyodrębniać fakty w tekście o nieskomplikowanej fabule,
— rozumieć ogólny sens wypowiedzi Rosjanina trwającej około 1 minuty i charakteryzującej się tempem dydaktycznie uzasadnionym przy niezrozumieniu niektórych jej fragmentów; wypowiedź dotyczyć powinna tematów i sytuacji zgodnych z programem.

MÓWIENIE

W wyniku pierwszego roku nauki uczeń powinien umieć porozumiewać się w zakresie 17 kategorii semantycznych wymienionych w programie w ramach 350 wyrazów, posługując się materiałem morfosyntaktycznym przewidzianym dla klasy V przy zachowaniu poprawnej wymowy rosyjskiej.

W szczególności uczeń powinien:

- udzielać prawidłowej odpowiedzi na pytania nauczyciela i kolegów w sytuacji, gdy jej treść i struktura jest zasugerowana przez pytanie,
- prowadzić rozmowę według podanych wzorców,
- układać pytania dotyczące zdarzenia lub sytuacji rzeczywistej względnie przedstawionej za pomocą środków wizualnych oraz udzielać na nie odpowiedzi,
- tworzyć nowe zdania według podanego wzoru,
- sformułować komunikatywną wypowiedź /1-2 zdania/ na podstawie opisu sytuacji przedstawionego po polsku,
- opowiadać w 3-4 zdaniach o zdarzeniu rzeczywistym lub przedstawionym za pomocą środków wizualnych z wykorzystaniem osnowy orientującej /słownictwa tematycznego, struktur zdaniowych/ niezbędnej dla wykonania zadania,
- [— opowiedzieć opracowany tekst z wykorzystaniem osnowy orientującej,]
- umieć podtrzymać rozmowę, informując o niezrozumieniu lub zrozumieniu wypowiedzi, pytając o znaczenie wyrazów i zwrotów, prosząc o wolniejsze lub głośniejsze wypowiedzianie się, o powtórzenie wyrazu /zdania/,
- posługiwać się zwrotami grzecznościowymi,
- opanować pamięciowo 3-4 wiersze lub teksty piosenek.

CZYTANIE

W wyniku nauki w klasie V uczeń powinien umieć:

- przeczytać poprawnie opracowany tekst drukowany i pisany z podręcznika,
- przeczytać poprawnie fragment opracowanego tekstu w wersji bez oznaczonych akcentów,
- znaleźć fragment /zdanie, wyraz/ w opracowanym tekście fabularnym lub opisie odpowiadającym na szczegółowe pytania potekstowe.

PISANIE

W wyniku pierwszego roku nauki uczeń powinien umieć poprawnie:

- oznaczać na piśmie oraz łączyć litery alfabetu rosyjskiego,
- transponować jednostki dźwiękowe na graficzne,
- stosować znaki przestankowe /kropka, wykrzyknik, znak zapytania, przecinek/ według norm zbieżnych z interpunkcją polską,
- odpowiadać pisemnie na pytania, na które odpowiedź znajduje się w przeczytanym tekście,
- zapisywać zdania wypowiedziane przez siebie lub inne osoby, o ile zawierają materiał ortograficzny przewidziany dla klasy V,
- [— tworzyć samodzielnie 3-4 zdaniową wypowiedź powiązaną tematycznie w ramach wymagań leksykalno-gramatycznych programu V.]

KLASA VI
/3 godziny tygodniowo/

MATERIAŁ MORFOSYNTAKTYCZNY

PRZYKŁADY TYPÓW ZDAŃ

CHARAKTERYSTYCZNE SKŁADNIKI ZDAŃ

1. Zawieranie znajomości

Как твоя фамилия? /Моя фамилия/
Квятковски, Квятковска.
Познакомьтесь, пожалуйста.
Давай/те/ познакомимся.

Zaimki dzierżawcze w pytaniu: как твоя фамилия. Czasownik познакомиться w trybie rozkazującym.

2. Wskazywanie i określanie przedmiotów

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

3. Określanie zależności zachodzących między osobami

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

4. Określanie miejsca zamieszkania

Он живёт в доме номер шесть на проспекте Калинина.
[Катя жила в Крыму.]
Я живу под Москвой.

Czasownik жить. Przyimki в /во/, z rzeczownikami w miejscowniku.
[Miejscownik rzeczowników l. p. na -y]
Przyimek под z rzeczownikiem w narzędniku.

5. Określenie osób według zawodu, funkcji i miejsca pracy

Кем будет Петя?
/Он будет/ лётчиком.
Кем он работает?
/Он работает/ инженером.

Narzędnik zaimka кто. Czasownik быть i работать. Narzędnik l. p. i l. mn. rzeczowników.

6. Określenie czynności i rodzajów zajęć

Он моется. Катя умывается холодной. Они купаются.

Formy czasowników zwrotnych.

7. Oznaczenie przynależności

Чей /это/ карандаш? /Это/ карандаш.

Formy mianownika l. p. i l. mn. zaimek чей. Zaimki wskazujące i dzierżawcze

8. Określenie miejsca pobytu /znajdowania się/ osób /przedmiotów/

Нина сейчас у зубного врача. Ребята были [в лесу] и на реке.

Przyimek у z rzeczownikami i zaimka w dopełniaczu. [Miejscownik rzeczowników l. p. na -y.]

9. Określenie kierunku ruchu w stronę przedmiotu

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

10. Określanie kierunku ruchu od przedmiotu

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

11. Określanie wiedzy i umiejętności oraz sposobów ich zdobywania

Я учусь говорить по русски.

Я знал эту песню, но забыл.

Он понимает вопрос.

Часовник учиться z bezokolicznikiem.

Przysłówki typu: по-русски, по-польски.

Часовники знать, понимать, забыть itp. z rzeczownikami i zaimkami w bierniku.

Петя хорошо помнит, о чём мы читали.

Саша узнал много о космонавтах.

Часовники niedokonane różniące się od dokonanych przyrostkiem -ва-.

12. Określenie sposobów przekazu informacji

Мы позвонили Версе.

Эту сказку передают по радио.

Он сказал мне это по телефону.

Часовники писать, сказать, звонить

itp. z rzeczownikami i zaimkami w celowniku. Часовники слушать, говорить, звонить itp. Przyimek po z rzeczownikiem w celowniku.

13. Wyrażanie oddziaływania /próby nakazu, zakazu itp./

Добрый день 'Всего хорошего'

Большое спасибо. Прощу вас /тебя/, извините.

Zwroty grzecznościowe.

14. Określanie odbioru wrażён

Ты видел эту тетрадь?

Нет, я эту тетрадь не видел.

Он видел, что я вышел.

Я не видел, кто вошёл в комнату.

He z rzeczownikami w bierniku.

Zdania podrzędne złożone ze spójnikami кто, что.

15. Wyrażanie stosunków czasowych

Сейчас половина пятого.

Я приду после уроков в половине пятого.

Он работает восемь часов. Маша ехала к нам пятнадцать минут.

Zwroty typu: половина пятого i половинные пятого. Przyimek после z rzeczownikami w dopełniaczu dla oznaczenia następstwa w czasie. Liczebniki główne z rzeczownikami

[Мы ждали вас неделю.]

[Часовник ждать]. Biernik rzeczowników dla określenia miary czasu.

Сегодня первое мая.

Liczebniki porządkowe typu первый, второй. Określanie daty bez nazywania roku.

16. Wyrażanie pragnień i zamierzeń

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

17. Wyrażanie celu i przeznaczenia

Я /с/ делаю это для тебя.

Przyimek dla z rzeczownikami lub zaimkiem osobowym. Czasowniki niedokonane i dokonane tworzone za pomocą przedrostków zakończonych na spółgłoskę.

18. Wyrażanie możliwości

Я /не/ могу пойти с тобой.

Formy czasu teraźniejszego czasownika мочь.

19. Wyrażanie oceny i emocjonalnego stosunku do przedmiotów, ludzi i zjawisk

Я люблю читать книги.

Маша любит своих друзей.

Хорошо, что ты меня ждала.

Czasownik любить z bezokolicznikiem. Biernik liczby mnogiej rzeczowników żywotnych i zaimków. Zdanie podrzędne złożone ze spójnikiem что oraz przysłówkiem хорошо, плохо itp. w roli zdania głównego.

20. Określanie stanu fizycznego człowieka

Что с тобой?

У меня болит голова.

Я заболела.

У неё грипп.

Нине холодно.

Przyimek /со/ z zaimkiem osobowym w narzędniku. Dopełniacz l. p. i l. mn. rzeczowników i zaimków osobowych z przyimkiem у. Czasowniki болеть, заболеть /что? у кого?/. Przysłówki z rzeczownikami i zaimkami w celowniku.

21. Określanie wieku

Сколько тебе /Ире/ лет?

Ире десять лет, а мне тринадцать.

Przysłówek сколько. Celownik l. p. rzeczowników i zaimków. Mianownik liczebników głównych z rzeczownikami w dopełniaczu.

22. Charakterystyka osób, przedmiotów, zjawisk

Какой у неё карандаш?

У неё синий карандаш.

Он читает интересную книгу.

Zaimek pytający какой.

Formy przymiotników twardestwo- i miękkotematowych. Związek zgody przymiotnika z rzeczownikiem.

23. Określanie osób według miejsca zamieszkania

Откуда он? /Он/ с Кавказа.
Это девочка из Москвы.

Przyimki из /со/ z rzeczownikami w dopełniaczu.

24. Wyrażanie nabycia

Он купил цветы.
Он не купит книгу.

Czasownik купить z biernikiem rzeczowników w zdaniach twierdzących i przeczących.

25. Określanie sposobu poruszania się

Мы едем на трамвае.
Он поехал на такси.

Przyimek на z rzeczownikami w miejscowniku. Rzeczowniki nieodmienne.

26. Określenie przestrzeni, po której odbywa się ruch

Мы идём по улице /горам/.

Czasowniki идти, ехать itp. Przyimek z rzeczownikami l. p. i l. mn. w celowniku.

Kształtowanie umiejętności porozumienia się w ramach kategorii sematycznych określonych dla klasy VI wymaga posługiwania się przez uczniów materiałem morfologicznym z klasy V oraz przedstawionym niżej.

CZASOWNIK

Formy czasu teraźniejszego, przyszłego i przeszłego czasowników typu: рисовать, болеть, купить, говорить, смотреть oraz czasowników: дать, ждать, мыть.

Czas teraźniejszy czasownika мочь.

Formy czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego czasowników zwrotnych typu: мыться, учиться.

Czasowniki dokonane i niedokonane różniące się od dokonanych przyrostkiem — на — oraz tworzone za pomocą przedrostków zakończonych na spółgłoskę.

RZECZOWNIK

Formy gramatyczne l. p. rzeczowników typu: тётя, улица, товарищ, трамвай, поле. [Formy miejscownika l. p. rzeczowników rodzaju męskiego на -у z przyimkami в, на пр.: в лесу, на мосту.]

Mianownik, celownik, narzędnik i miejscownik l. mn. typów rzeczowników wymienionych w materiale gramatycznym dla klas V i VI. Dopełniacz i biernik l. mn. rzeczowników typu: школа, урок oraz rzeczowników żywotnych typu: подруга, мальчик. Rzeczowniki nieodmienne.

ЗАИМЕК

Formy narzędnika i miejscownika zaimków osobowych: я, ты, он, она w połączeniach przyimkowych i bezprzyimkowych. Formy wszystkich przypadków zaimków osobowych мы, вы, они. Formy narzędnika i miejscownika zaimków pytających кто, что. Formy dopełniacza, celownika i biernika l. p. oraz mianownika, dopełniacza, celownika i biernika l. mn. zaimków wskazujących и dzierżawczych этот, мой, свой, наш. Formy mianownika l. p. i l. mn. zaimka чей.

PRZYMIOTNIK

Formy mianownika, dopełniacza, celownika i biernika l. p. l. mn. przymiotników twardo- i miękkotematowych z wyjątkiem przymiotników typu: лисий.

LICZEBNIK

Formy mianownika, dopełniacza, celownika i biernika l. p. liczebników typu: первый, второй.

Formy mianownika liczebników głównych od 5 do 31 w połączeniu z rzeczownikiem.

PRZYSŁÓWEK

Przysłówki typu: холодно, жарко, по-русски, по-польски oraz przysłówki сколько, домой.

PRZYIMEK

Użycie następujących przyimków w typach zdań podanych w programie:

после, для z rzeczownikami i zaimkami w dopełniaczu l. p. i l. mn.

по z rzeczownikami w celowniku l. p. i l. mn.

под, над z rzeczownikami i zaimkami w narzędniku l. p. i l. mn.

oraz przyimki wymienione w programie klasy V z rzeczownikami i zaimkami w liczbie mnogiej.

Pozostałe formy części mowy wymienionych w programie występujące w komunikacji językowej należy wprowadzać leksykalnie.

MATERIAŁ ORTOGRAFICZNY

Pisownia:

- czasowników zwrotnych zakończonych na -ться, -тся,
- końcówki -е w miejscowniku l. p. rzeczowników typu: тётя, улица,
- о, е w końcówkach narzędnika l. p. rzeczowników typu: врач, товарищ, учительница,
- końcówki mianownika l. mn. rzeczowników typu: улица, тётя, трамвай,
- końcówek -ого, -его w formach dopełniacza l. p. rodzaju męskiego i nijakiego zaimków, przymiotników i liczebników porządkowych.

TEMATY I SYTUACJE

Rozumienie i mówienie

A. Tematy i sytuacje dotyczące życia ucznia polskiego i rosyjskiego

1. Uczeń w domu: czynności w różnych porach dnia i tygodnia, czynności rodziców; higiena i troska o zdrowie; zakupy.
2. Uczeń w szkole: lekcje, zajęcia pozalekcyjne, droga do szkoły, otoczenie szkoły — działka szkolna.
3. Czas wolny ucznia: zainteresowania, wakacje /kolonie, obozy, wczasy/.
4. Środowisko, w którym uczeń mieszka: miasto i wieś w różnych porach roku, zjawiska atmosferyczne, środki komunikacji.
5. Moskwa — stolica Rosji. Warszawa — stolica Polski.

B. Sytuacje, w jakich może znaleźć się uczeń w czasie kontaktów z cudzoziemcami.

Korzystanie z pomocy lekarskiej, zmiana miejsca pobytu i związane z tym informacje /możliwość dojazdu, termin itp./, kupowanie pamiątek i upominków.

Rozumienie

1. Realia obyczajowe, kulturowe i społeczne Rosji.
2. Ciekawsze miasta Rosji.
3. Dzień Matki, Dzień Dziecka.
4. Bajki ludowe, anegdota, zagadki.

UMIEJĘTNOŚCI

ROZUMIENIE MOWY

Po drugim roku nauki oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V uczeń powinien:

- różnicować wyrazy, syntagmy, które nie występowały uprzednio w praktyce językowej ucznia,
- rozumieć ogólny sens wypowiedzi Rosjan trwającej około 1 minuty i charakteryzującej się tempem zbliżonym do naturalnego przy niezrozumieniu niektórych fragmentów; wypowiedź powinna dotyczyć tematów i sytuacji zgodnie z programem.

MÓWIENIE

W wyniku drugiego roku nauki uczeń powinien umieć porozumiewać się w zakresie 25 kategorii semantycznych wymienionych w programie w ramach 650 wyrazów /350 z kl. V i 300 z kl. VI/ posługując się materiałem morfosyntaktycznym przewidzianym dla klas V i VI i zachowując poprawną wymowę.

Oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V uczeń powinien:

- układać pytania ogólne do tekstu,

- odpowiadać na pytania, których treść i struktura nie znajduje bezpośredniego odpowiednika w wysłuchanym lub przeczytanym tekście,
- zbudować komunikatywną wypowiedź na podstawie opisu sytuacji przedstawionego po rosyjsku,
- opowiadać opracowany tekst ze zmianą — zgodnie ze wskazaniami — osoby, czasu, miejsca akcji itp.,
- posługiwać się zwrotami grzecznościowymi,
- opanować pamięciowo 3-4 nowe wiersze lub teksty piosenek.

CZYTANIE

W wyniku drugiego roku nauki oprócz umiejętności wymienionych w klasie V uczeń powinien:

- znajdować podobieństwa i różnice między treścią samodzielnie czytanego tekstu a treścią towarzyszącego mu materiału ilustracyjnego,
- rozpoznawać i rozumieć w procesie czytania nieznanego tekstu nowe zadanie składające się ze znanych wyrazów,
- wyodrębniać fakty w samodzielnie czytanych tekstach o nieskomplikowanej linii fabularnej,
- rozumieć napisy, tablice informacyjne najczęściej spotykane za granicą, stosowane w ruchu ulicznym, w urzędach itp.,
- przeczytać samodzielnie 3-5 stron lektury uzupełniającej,
- posługiwać się słownikiem zamieszczonym w podręczniku i lekturach szkolnych.

PISANIE

W wyniku dwóch lat nauki oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V uczeń powinien umieć poprawnie:

- napisać poprawnie na pytanie ogólne opracowanego tekstu,
[— tworzyć samodzielnie kilkudzaniową wypowiedź powiązaną tematycznie w ramach wymagań leksykalno-gramatycznych programu klasy VI]
- napisać adres,
- napisać krótki list według podanego wzoru,
- posługiwać się słownikiem zamieszczonym w podręczniku.

KLASA VII
/2 godziny tygodniowo/

MATERIAŁ MORFOSYNTAKTYCZNY

PRZYKŁADY TYPÓW ZDAŃ

CHARAKTERYSTYCZNE SKŁADNIKI ZDAŃ

1. Zawieranie znajomości

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V i VI

2. Wskazywanie i określanie przedmiotów

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

3. Określanie zależności zachodzących między przedmiotami

Это столица России.

Mianownik rzeczowników w funkcji orzecznika.

Это детский журнал.

Краков был столицей Польши.

Czasownik *быть* z rzeczownikiem w narzędniku w funkcji orzecznika.

Эта книга будет хорошим подарком.

Związek zgody przymiotnika z rzeczownikiem.

4. Określenie miejsca zamieszkania

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V i VI

5. Określanie osób według zawodu, funkcji i miejsca pracy

Кем работает твой отец?

Czasowniki *работать, стать* itp. z rzeczownikami w narzędniku l. p. i l. mn.

/Он работает/ инженером.

Они станут агрономами.

6. Określanie czynności i rodzajów zajęć

Мой брат занимается спортом.

Czasownik *занимается* z rzeczownikiem w narzędniku.

7. Oznaczenie przynależności

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V i VI

8. Określanie miejsca pobytu /znajdowania się/

Где /находится/ почта?

Czasowniki *находиться, остановиться*. Przyimki *в, на* z rzeczownikami w miejscowniku.

Почта /находится/ в центре города.

9. Określanie kierunku ruchu w stronę przedmiotu

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

10. Określenie kierunku ruchu od przedmiotu

Коля отошёл от доски.

Часовники отойти. Przyimek от z rzeczownikiem w dopełniaczu.

11. Określenie wiedzy i umiejętności

Как она отвечает?

Она отвечает интересно.

Wyraz pytający как. Przysłowki w funkcji okolicznika sposobu.

12. Określenie sposobów przekazu informacji

Учитель объяснил нам урок /задачу/.

Саша учит Вову кататься на конках.

[Вера обещала принести новый журнал.]

Он получил книгу по почте.

Часовники объяснить, учить, [общать] z bezokolicznikiem lub rzeczownikiem w bierniku.

Przyimek по z rzeczownikiem w celowniku.

13. Wyrażanie oddziaływania /prośby, nakazu, zakazu itp./

Постав цветы на стол.

Разденьтесь, пожалуйста.

Благодарю.

Будь/те/ добр/ы/,...

Разрешите/те/,...

Вы не скажете,...

[Если Вам /Тебе/ не трудно,...]

Formy trybu rozkazującego czasowników zakończone na spółgłoskę. Zwroty grzecznościowe.

14. Określanie odbioru wrażeń

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V i VI

15. Wyrażanie stosunków czasowych

Сейчас четверть второго.

Он придёт домой /в/ четверть второго /без четверти три/.

Уже пять минут девятого /без пяти девять/.

Вчера было первое сентября тысяча девятьсот.года.

В этом году Коля окончил школу.

Его сестра окончит школу через год.

Я занимаюсь, когда никого нет дома.

Godziny, kwadransy, minuty. Wyrażenia oznaczające godziny w funkcji okolicznika czasu.

Liczebniki główne i porządkowe zestawione.

Użycie przyimków в, через dla określenia czasu.

Zdania podrzędne złożone ze spójnikami когда oznaczające równoczesność działań.

16. Wyrażanie pragnień i zamierzeń

Na materiale morfosyntaktycznym klasy V

17. Wyrażanie celu i przeznaczenia

Коля идёт покупать книги.

Czasowniki *идти, пойти* itp. z bezokolicznikiem oznaczającym cel.

Я найду за тобой. Он стоит в очереди за билетами.

Przyimek *за* z rzeczownikiem w narzędniku.

18. Wyrażanie możliwości /braku możliwości/

Они могли нам написать.

Czasowniki *мочь* w czasie przeszłym.

Он не успел прочитать эту книгу.

Czasowniki *успеть, опоздать* z bezokolicznikiem w zdaniach twierdzących i przeczących. Czasowniki niedokonane różniące się od dokonanych przyrostkiem *-ва*. Biernik rzeczowników i zaimków.

19. Wyrażanie oceny i emocjonalnego stosunku do przedmiotów zjawisk i ludzi

Вите нравится этот фильм.

Celownik rzeczowników i zaimków osobowych.

Ты любишь ходить на лыжах.

Czasowniki *нравиться, любить*.

20. Określanie stanu fizycznego człowieka

Чем он болел?

Czasowniki *болеть — заболеть* z rzeczownikami w narzędniku l. p. i l. mn.

/Он болел/ гриппом.

21. Określanie wieku

Ира ещё маленькая.

Przymiotniki określające wiek.

Он уже большой /взрослый/.

22. Charakterystyka osób, przedmiotów i zjawisk

Какая это книга? Без картинок.

Zaimek pytający *какой* /-ая, -ое, -ие/.

Эта книга с картинками. Этот мальчик в джинсах очень весёлый.

Przyimki *в, с, без*.

23. Określanie osób według miejsca zamieszkania

Na materiale morfosyntaktycznym klasy VI

24. Wyrażanie nabycia i utraty

Коля отправляет письма своим товарищам.

Czasowniki *дать, дарить, отправлять, принести, передать* itp. z rzeczownikami i zaimkami w celowniku.

Коля не принёс Зое книгу.

Biernik i dopełniacz w dopełniaczu zdań przeczących.

Он получил письмо от своего друга из Москвы.

Czasowniki niedokonane i dokonane tworzące za pomocą wymiany samogłoski w temacie np. *получить — получать*.

Она потеряла часы на улице.
Оля нашла часы.

Коля покупает газеты в киоске.

Użycie czasowników пайти, потерять, искать, оставить z rzeczownikami w bierniku w zdaniach twierdzących i przeczących.

Czasownik покупать z rzeczownikiem w bierniku.

25. Określanie sposobu poruszania się

Я поднимаюсь по лестнице /на лифте/ на пятый этаж.

Он идёт пешком.

Czasowniki подниматься, спускаться. Przyimek по z rzeczownikiem w celowniku. Przyimek на z rzeczownikiem w miejscowniku.

Czasownik идти z przysłówkiem пешком.

26. Określanie przestrzeni, po której odbywa się ruch

Na materiale morfosyntaktycznym klasy VI

Kształtowanie umiejętności porozumiewania się w ramach kategorii semantycznych określonych dla klasy VII wymaga posługiwania się przez uczniów materiałem morfologicznym z klas poprzednich oraz przedstawionym niżej.

CZASOWNIK

Formy czasu teraźniejszego, przeszłego i przyszłego czasowników typu: пить, стать, нести, сказать, находиться, остановиться, правиться, кончить oraz czasowników бежать, петь, искать.

Czas przeszły czasownika мочь.

Formy bezokolicznika na -чь.

Formy trybu rozkazującego w osobie I. p. i I. mn. z zakończeniem na spółgłoskę /поставь, ешьте/.

Czasowniki niedokonane i dokonane tworzone za pomocą wymiany samogłoski w temacie /получить — получать/.

RZECZOWNIK

Formy gramatyczne I. p. rzeczowników typu: экскурсия, предложение, Юрий, тетрадь, молодёжь. Formy gramatyczne I. mn. rzeczowników typu: друг, учитель, поле, тетрадь.

Biernik rzeczowników żywotnych typu: гость, лошадь.

Przymiotnikowa odmiana rzeczowników typu: мороженое, столовая.

ЗАИМЕК

Formy narzędnika i miejscownika I. p. i I. mn. zaimków: этот, мой, твой, свой, наш, ваш oraz wszystkie formy I. p. zaimka чей.

PRZYMIOTNIK

Formy narzędnika i miejscownika l. p. i l. mn. typów przymiotników wymienionych w materiale morfologicznym dla klas V i VI.

LICZEBNIK

Formy mianownika liczebników głównych od 30 do 900.

Formy dopełniacza liczebników głównych od 2 do 30.

Formy mianownika liczebników zestawionych i ich połączenia z rzeczownikami, np. двадцать одна ученица, тридцать два матроса, сорок пять копеек.

Formy narzędnika i miejscownika l. p. liczebników porządkowych typu: первый, второй oraz wszystkie formy liczebnika третий.

PRZYSŁÓWEK

Przysłówek sposobu пешком.

PRZYIMEK

Oprócz przymków wymienionych w materiale morfologicznym dla kl. V i VI, przymyki:

без, от z rzeczownikami i zaimkami w dopełniaczu l. p. i l. mn.

за, через z rzeczownikami i zaimkami w bierniku l. p. i l. mn. w typach

zdań podanych w programie.

Pozostałe formy części mowy wymienionych w programie występujące w komunikacji językowej należy wprowadzać leksykalnie.

MATERIAŁ ORTOGRAFICZNY

Pisownia:

- bezokolicznika czasowników typu: мочь,
- forma czasu teraźniejszego czasowników typu: пить,
- znaku miękkiego w formach trybu rozkazującego,
- rzeczowników typu: экскурсия, предложене, Юрий we wszystkich przypadkach liczby pojedynczej,
- znaku miękkiego w formach l. p. rzeczowników typu: тетрадь, молодежь. przymiotników, zaimków i liczebników porządkowych,
- o, e w końcówkach przymiotników z tematem zakończonym na: ш, х, ц, ч,
- znaku miękkiego w formach zaimka -чей.
- znaku miękkiego w liczebnikach głównych od 12 do 90 [800].

TEMATY I SYTUACJE

Rozumienie i mówienie

- A.** Tematy i sytuacje dotyczące życia ucznia polskiego i rosyjskiego.
1. Uczeń w domu: mieszkanie /sprzęt domowy/; uroczystości rodzinne: urodziny, imieniny, Dzień Matki.
 2. Uczeń w szkole: informacje o sobie i o kolegach; w czytelnicy i w bibliotece, na boisku.
 3. Czas wolny ucznia: zainteresowania, sport-turystyka; kontakty z młodzieżą innych krajów — wymiana listów.
 4. Środowisko, w którym uczeń mieszka: miasto — w środkach komunikacji miejskiej i międzymiastowej, na dworcu; wieś — zwierzęta, rośliny.
 5. Petersburg, Kraków.
- B.** Sytuacje, w jakich może znaleźć się uczeń podczas kontaktów z cudzoziemcami.
- Poczta — wysyłanie i otrzymywanie listów, przesyłek.
Biuro informacji.
Biuro podróży — kupowanie biletów.

Rozumienie

1. Realia obyczajowe, społeczne i kulturowe.
2. Ciekawe regiony Rosji.
3. Wybitni przedstawiciele kultury rosyjskiej.
4. Boże Narodzenie, Wielkanoc.
5. Przysłowia, anegdoty, humoreski.

UMIĘTNOŚCI

ROZUMIENIE MOWY

Po trzecim roku nauki oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V i VI uczeń powinien:

- wskazywać podobieństwa i różnice w wariantach wypowiedzi na ten sam temat,
- rozumieć wypowiedź z zakresu tematów i sytuacji wymienionych w programie; czas słuchania wypowiedzi Rosjan charakteryzującej się tempem naturalnym około 1,5 minut.

MÓWIENIE

W wyniku trzech lat nauki uczeń powinien umieć porozumiewać się w zakresie 25 kategorii semantycznych wymienionych w programie w ramach 850 wyrazów /350 — kl. V, 300 — kl. VI, 200 — kl. VII/ posługując się materiałem morfosyntaktycznym zgodnym z programem, zachowując poprawną wymowę. Oprócz umiejętności wymienionych w programie dla klasy V i VI uczeń powinien:

- dokończyć wypowiedź zgodnie z treścią wysłuchanego lub przeczytanego komunikatu,

- zbudować kilkudzaniową wypowiedź w związku z własnymi przeżyciami w ramach tematów i sytuacji przewidzianych przez program,
- [— przekazać treść samodzielnie przeczytanej lektury,]
- umieć składać życzenia i gratulacje,
- posługiwać się zwrotami grzecznościowymi,
- opanować pamięciowo i prawidłowo reprodukować 2-3 nowe wiersze lub teksty piosenek.

CZYTANIE

W wyniku trzech lat nauki oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V i VI uczeń powinien:

- przeczytać poprawnie tekst z oznaczonym akcentem zawierający znaną leksykę i struktury morfosyntaktyczne,
- przeczytać samodzielnie 4-6 stron lektury uzupełniającej,
- posługiwać się szkolnym słownikiem dwujęzycznym.

PISANIE

W wyniku trzech lat nauki oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy V i VI uczeń powinien umieć poprawnie:

- napisać telegram lub kartę z okolicznościowymi życzeniami według podanego wzoru,
- napisać streszczenie opracowanego tekstu,
- napisać kilka zdań logicznie na tematy przewidziane w programie.

KLASA VIII
/2 godziny tygodniowo/

MATERIAŁ MORFOSYNTAKTYCZNY

PRZYKŁADY TYPÓW ZDAŃ

CHARAKTERYSTYCZNE SKŁADNIKI ZDAŃ

1. Zawieranie znajomości, wskazywanie osób

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

2. Wskazywanie i określanie przedmiotów

Этот мяч мой, а этот твой.

Zaimki wskazujące. Rzeczowniki w

Эти письма из Москвы, а те из Ленинграда.

mianowniku l. mn. z końcówką -а.

3. Określanie zależności zachodzące między osobami

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

4. Określanie miejsca zamieszkania

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

5. Określanie osób według zawodu, funkcji i miejsca pracy

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

6. Określanie czynności i rodzajów zajęć

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

7. Oznaczanie przynależności

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

8. Określanie miejsca pobytu /znajdowania się/

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

9. Określanie kierunku ruchu w stronę przedmiotu

Он пришёл сюда со своей сестрой.

Czasowniki: приехать, прийти itp.

Туда трудно доехать.

Przysłówki: туда.

10. Określanie kierunku ruchu od przedmiotu

Мы приехали отсюда только вчера.

Czasowniki: приехать, прийти itp.

Отсюда уже все уехали.

Przysłówki: отсюда отсюда.

11. Określanie wiedzy i umiejętności oraz sposobów ich zdobywania

Он знает физику лучше меня.

Czasowniki: знать, понимать, помнить itp. Stopień wyższy przysłówków: лучше, хуже.

12. Określanie sposobów przekazu informacji

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

13. Wyrażanie oddziaływania /prośby, nakazu, zakazu itp./

Ты должен готовить уроки.
Вы должны пойти с нами.

Użycie przymiotnika должен z bezokolicznikiem.

14. Określanie odbioru wrażeń

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

15. Wyrażanie stosunków czasowych

Петя звонил тебе два дня /часа/ тому назад.

Użycie rzeczowników w bierniku z wyrażeniem тому назад dla oznaczenia uprzejmości. Połączenie liczebników głównych z rzeczownikami. Formy rzeczownika день.

Я прочитаю эту книгу за два дня.
Падя праготовила ужни за полчаса.

Przyimek за z rzeczownikami w bierniku dla oznaczenia miary czasu. Czasowniki dokonane.

Я вернусь домой, когда кончится концерт. Мы встретимся, когда я приеду в Москву.

Zdania podrzędne złożone ze spójnikiem когда oznaczające następstwo w czasie.

16. Wyrażanie pragnień i zamierzeń

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

17. Wyrażanie celu i przeznaczenia

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

18. Wyrażanie możliwości /braku czasu/

Ему нельзя смотреть этот фильм.
Колу нужно помочь.
Это надо сделать.

Wyrazy нужно, нельзя, надо z bezokolicznikiem. Celownik rzeczowników i zaimków.

19. Wyrażanie oceny i emocjonalnego stosunku do przedmiotów, ludzi i zjawisk

Мне нравится, что ты такая.

Czasownik нравится w zdaniach podrzędnych złożonych ze spójnikiem.

[Колу неприятно, когда ему делают зайчания.]

[Przysłówki неприятно, весело, грустно itp. w zdaniach podrzędnie złożonych.]

20. Określanie stanu fizycznego i psychicznego człowieka

Он чувствует себя хорошо.

Zwrot чувствовать себя. Przysłówki stopnia i miary: хорошо, плохо itp.

21. Określanie wieku

Она старше своего брата.

Stopień wyższy przymiotników w funkcji orzeczenia. dopełniacz rzeczowników i zaimków.

Она моложе сестры на пять лет.

Przyimek na z liczebnikiem głównym w bierniku w funkcji okolicznika miary.

22. Charakterystyka osób, przedmiotów i zjawisk

Нина смелее Коли.

Нина смелее, чем Коля.

Formy stopnia wyższego przedmiotów na -ее z wyrazem чем i bez niego. Dopełniacz rzeczowników i zaimków. Stopień wyższy przymiotników хороший, плохой itp.

Нина самая смелая из /всех/ нас.

Stopień najwyższy przymiotników, użycie przyimka из.

Это платье длиннее на 3 сантиметра.

Przyimek na z liczebnikiem głównym w bierniku.

23. Określanie osób według miejsca zamieszkania

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

24. Wyrażanie nabycia i utraty

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

25. Określanie sposobów poruszania się

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

26. Określanie przestrzeni, po której odbywa się ruch

Na materiale morfosyntaktycznym z klas poprzednich

27. Wyrażanie przyczyny i skutku

Я не был в школе, потому что заболел.

Zdania podrzędne złożone ze spójnikiem потому что.

28. Wyrażanie warunku

Если можешь, зайти, ко мне.

Мама купит билеты в кино, если дашь ей денги.

Zdanie podrzędnie złożone ze spójnikiem если.

29. Wyrażanie przekonań i stosunków modalnych

Мне кажется, что..... . Лия думает, что..... .
Zdania podrzędne złożone ze spójnikiem.
Wyrazy oznaczające przekonania i
stosunki modalne кажется, думаеть.

Kształtowanie umiejętności porozumiewania się w ramach kategorii semantycznych określonych dla klasy VIII wymaga posługiwania się przez uczniów materiałem morfologicznym z klas poprzednich oraz przedstwowionym poniżej.

CZASOWNIK

Formy osobowe czasowników typu: взять, брать.

RZECZOWNIK

Formy gramatyczne l. mn. rzeczowników typu: экскурсия, предложение, Юрий.

ZAIMEK

Formy gramatyczne l. p. i l. mn. zaimka wskazującego тот.
Formy gramatyczne l. p. i l. mn. zaimków весь, какой.

PRZYMIOTNIK

Niezłożone formy stopnia wyższego przymiotników np. typu: смелее, старше, моложе, лучше.
Złożone formy stopnia najwyższego przymiotników, np. самый, лучше всех, интереснее всего.

LICZEBNIK

Formy dopełniacza liczebników głównych od 30 do 900.

PRZYŚLÓWEK

Przysłówki miejsca: сюда, туда, оттуда.
Stopień wyższy i najwyższy przysłówków.

PRZYIMEK

Oprócz przyimków wymienionych w klasach poprzednich przyimek -на z liczebnikiem głównym w bierniku.

Pozostałe formy części mowy wymienionych w programie występujące w komunikacji językowej należy wprowadzać tylko lektykalnie.

MATERIAŁ ORTOGRAFICZNY

Pisownia:

- rzeczowników typu: экскурсия, станция, предложение, Юрий w l. p. i l. mn.
- znaku miękkiego w liczebnikach głównych.

TEMATY I SYTUACJE

Rozumienie i mówienie

- A. Tematy i sytuacje dotyczące życia ucznia polskiego i rosyjskiego.
1. Czas wolny ucznia: zainteresowanie i rozrywki kulturalne — książka, kino, teatr.
 2. Środowisko, w którym uczeń mieszka: miasto — kino, teatr, park itp. wieś — podstawowe czynności w polu, w sadzie w ogrodzie, narzędzia i maszyny potrzebne do ich wykonania. Ochrona środowiska.
- B. Sytuacje, w jakich może znaleźć się uczeń podczas kontaktów z cudzoziemcami.
Pobyty w kinie, w teatrze, wybór filmu, sztuki, kupowanie biletów.

Rozumienie

1. Realia obyczajowe, społeczne i kulturowe Rosji.
2. Historyczne korzenie współczesnej Rosji.
3. Kontakty gospodarcze i kulturalne Polski i Rosji.

UMIEJĘTNOŚCI

ROZUMIENIE MOWY

Absolwent szkoły podstawowej oprócz umiejętności wymienionych w programie klasy piątej, szóstej i siódmej powinien:

- trafnie domyślać się znaczenia wyrazu na podstawie kontekstu, konsytuacji lub podobieństwa do języka polskiego,
- rozumieć wypowiedź Rosjan trwającą około dwóch minut na tematy uwzględnione w programie,
- [— rozumieć treść fragmentu audycji radiowych /telewizyjnych/ na tematy wymienione w programie, /co wymaga przygotowania odpowiednich nagrań/],
- [— rozumieć komunikaty na dworcu, lotnisku itp. /co wymaga przygotowania materiałów audialnych/],

MÓWIENIE

Po czterech latach nauki uczeń powinien umieć:

- zdobywać informacje, jak również udzielać informacji w formie twierdzącej i przeczącej w ramach 29 kategorii semantycznych wymienionych w programie dla całego kursu szkoły podstawowej, posługując się 1000 wyrazów /350 — kl. V, 300 — kl. VI, 200 — kl. VII, 150 — kl. VIII/ i materiałem morfosyntaktycznym w programie klas V-VIII, zachowując przy tym poprawną wymowę,
- prowadzić rozmowę w ramach tematów i sytuacji wymienionych w programie,
- podtrzymywać rozmowę, informując o niezrozumieniu wypowiedzi, pytając o znaczenie zwrotów, prosząc o głośniejsze lub wolniejsze wypowiedzianie się, o powtórzenie wyrazu /zdania/ powiedzenie innymi słowami,

- opowiedzieć wysłuchany lub przeczytany tekst ewentualnie jego fragment o tematyce zgodnej z programem, wykorzystując podaną osnovę orientującą /plan, słownictwo, struktury językowe, elementy wizualne/,
- zbudować krótką wypowiedź w związku z własnymi przeżyciami,
- posługiwać się zwrotami grzecznościowymi zależnie od wieku i statusu społecznego rozmówców,
- na pamięć 2-3 nowe wiersze lub teksty piosenek.

CZYTANIE

Absolwent szkoły podstawowej oprócz umiejętności wymienionych w programie klas V-VII powinien umieć:

- przeczytać poprawnie tekst bez oznaczonego akcentu zawierający znaną leksykę i struktury morfosyntaktyczne,
- odnaleźć w tekście popularnonaukowym /z czasownika lub podręcznika/ odpowiedź na zadane pytanie,
- przeczytać samodzielnie 5-7 stron lektury uzupełniającej,
- posługiwać się słownikiem dwujęzycznym.

PISANIE

Absolwent szkoły podstawowej oprócz umiejętności wymienionych w programie klas V-VII powinien umieć poprawnie:

- napisać samodzielnie list,
- napisać opowiadanie na podstawie kilku tekstów z podręcznika,
- posługiwać się słownikiem ortograficznym.

INDEKS KATEGORII SEMANTYCZNYCH

l.p.	Nazwa kategorii	klasy			
		V	VI	VII	VIII
1	Zawieranie znajomości, wskazywanie osób	x ^{1/}	x		
2	Wskazywanie i określanie przedmiotów	x			x
3	Określanie zależności zachodzących między osobami, między przedmiotami	x		x	
4	Określanie miejsca zamieszkania	x	x		
5	Określanie osób według zawodu, funkcji i miejsca pracy	x	x	x	
6	Określanie czynności i rodzaju zajęć	x	x	x	
7	Oznaczanie przynależności	x	x		
8	Określanie miejsca znajdowania się osób, przedmiotów, przebiegu czynności	x	x	x	
9	Oznaczanie kierunku ruchu w stronę przedmiotu	x			x
10	Oznaczanie kierunku ruchu od przedmiotu	x		x	x
11	Określanie wiedzy i umiejętności oraz sposobów jej zdobywania	x	x	x	x
12	Określanie sposobów przekazu informacji	x	x	x	
13	Wyrażanie oddziaływania na odbiorcę	x	x	x	x
14	Określanie odbioru wrażeń	x	x		
15	Wyrażanie stosunków czasowych	x	x	x	x
16	Wyrażanie pragnień i zamierzeń	x			
17	Wyrażanie celu i przeznaczenia	x	x	x	
18	Wyrażanie możliwości		x	x	x
19	Wyrażanie oceny i emocjonalnego stosunku do przedmiotów, zjawisk i ludzi		x	x	x
20	Określanie stanu fizycznego i psychicznego człowieka		x	x	x

^{1/} "x" oznacza, że w danej klasie wprowadza się nowy materiał morfosyntaktyczny dla wyrażenia kategorii semantycznej wymienionej w programie.

Lp.	Nazwa kategorii	Klasy			
		V	VI	VII	VIII
21	Określanie wieku		x	x	x
22	Charakterystyka osób, przedmiotów i zjawisk		x	x	x
23	Określanie osób według miejsca zamieszkania		x		
24	Wyrażanie nabycia i utraty		x	x	
25	Określanie sposobu poruszania się		x	x	
26	Określanie przestrzeni, po której odbywa się ruch		x		
27	Określanie przyczyny i skutku				x
28	Wyrażanie warunku				x
29	Wyrażanie przekonań i stosunków modalnych				
	Kategorii semantycznych łącznie	17	26	26	29
	Na nowym materiale gramatycznym	17	21	17	14

ZAGADNIENIA ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ PROGRAMU

1. PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA I STRUKTURA PROGRAMU

Program zakłada, że istotę nauczania języka rosyjskiego stanowią ćwiczenia w działalności komunikacyjnej w tym języku, zmierzające do ukształtowania czterech podstawowych sprawności językowych: odbieranie informacji w formie słuchowej /rozumienie mowy/ i wzrokowej /czytanie ze zrozumieniem tekstu drukowanego i pisanego/ oraz przekazywanie informacji ustnie i na piśmie. Poszczególne podrozdziały programu określają zakres opanowania każdej z tych sprawności.

W programie języka rosyjskiego przyjęto także założenia, że proces uczenia się i nauczania języka zmierzać będzie do ukształtowania u uczniów dwóch rodzajów kompetencji: kompetencji komunikacyjnej i kompetencji językowej /lingwistycznej/ w zakresie określonym przez poszczególne działy niniejszego programu.

Przez *k o m p e t e n c j ę j ę z y k o w ą* rozumie się tu umiejętność tworzenia zdań leksykalnie i gramatycznie poprawnych, opartych na znajomości elementów języka i reguł ich łączenia.

Przez *k o m p e t e n c j ę k o m u n i k a c y j n ą* rozumie się umiejętność skutecznego porozumiewania się, a więc efektywnego odbierania i przekazywania zamierzonych treści i intencji, zgodnie z wymogami sytuacji, w której przebiega akt komunikacji językowej i wymogami roli, w jakiej występuje uczeń jako nadawca i odbiorca komunikatu.

Wprowadzenie kształtowanie kompetencji komunikacyjnej jest celem nadrzędnym w stosunku do kompetencji językowej, to jednak w żadnym etapie nauczania nie należy zbyt naruszać równowagi między nimi. Wynika to z faktu, że istnieją takie rodzaje błędów i takie proporcje elementów poprawnych i niepoprawnych, które uniemożliwiają komunikację językową. Dążenie do poprawności gramatycznej wypowiedzi jest podejściem właściwym, ale trzeba jednak mieć na uwadze i to, że ukierunkowanie procesu nauczania z zamiarem osiągnięcia pełnej poprawności wypowiedzi ucznia może niekiedy niekorzystnie odbić się na jego umiejętnościach komunikacyjnych. Innymi słowy dopuszcza się możliwość pojawienia się w produkowanych przez uczniów komunikatach błędów językowych nie utrudniających rozumienia wypowiedzi.

Program w dziale „Treści kształcenia” zawiera tylko taki materiał językowy, którym uczeń powinien umieć posługiwać się w procesie tworzenia ustnych i pisemnych komunikatów.

● Po pierwsze, obejmuje on w zasadzie *cały system fonetyczny języka rosyjskiego*. Materiału fonetycznego nie podzielono w programie na poszczególne lata nauki, ponieważ powinien on być przyswojony przez ucznia w pierwszym roku /klasa V/, a w dalszych latach ciągle doskonalony w związku z wprowadzaniem nowego materiału leksykalnego i morfosyntaktycznego.

● Po drugie, czas nauki w szkole nie zapewnia możliwości opanowania całego systemu gramatycznego języka i dlatego z *systemu morfosyntaktycznego wybrano tylko te elementy i reguły ich łączenia, które mogą być przydatne w komunikacji językowej na danym poziomie zaawansowania językowego*.

Oznacza to, że nie zakłada się opanowania przez uczniów w s z y s t k i c h form fleksyjnych wyrazów w danym roku nauki, np. w klasie V uczniowie powinni posługiwać się mianownikiem i biernikiem liczby mnogiej, przy czym biernikiem t y l k o rzeczowników nieżywotnych typu: школа, стол, окно.

Pozostałe formy fleksyjne rzeczowników nieżywotnych i żywotnych wprowadza się w następnych latach nauki.

Za podstawę układu i gradacji materiału językowego przyjęto k a t e g o r i e s e m a n t y c z n e, którym podporządkowano struktury syntaktyczne i morfologiczne. W związku z tym program zamieszcza 29 szeroko rozumianych intencji wypowiedzi, jak np.: zawieranie znajomości, nazywanie czegoś, określanie stosunków przestrzennych i czasowych itd., dla których dobrano wzorce zdaniowe. Dobór materiału morfologicznego jest więc uwarunkowany trojako: kategoriami semantycznymi, a w ich zakresie typami zdań oraz tematyką. Materiał morfosyntaktyczny podzielony na klasy zawiera przykłady typów zdań dla wyrażania określonych kategorii semantycznych. Przykłady typów zdań podane są w lewej kolumnie i mają charakter ilustracyjny w tej części płaszczyzny leksykalnej, która nie jest znacząca dla danego typu zdania. Oznacza to, że np. zdania Коля рисует. Я уже прочитал этот рассказ zamieszczone w programie jako typowe dla określenia czynności wykonywanych przez osoby, mogą mieć w orzeczeniu różne czasowniki pod warunkiem, że oznaczają one czynności charakterystyczne dla sytuacji wymienionych w programie. Wyrażanie podmiotu może także ulegać zmianie. Również uszczegółowienie /miejsce, czas czynności itp./ będzie zależne od konkretnych potrzeb komunikacyjnych. Te obligatoryjne składniki zdań charakterystyczne dla wyrażenia danej kategorii semantycznej, które powinny być przez uczniów opanowane w przykładowych typach zdań wyróżniono, a ponadto opisano w prawej kolumnie. Przy przykładowym zdaniu w programie wymienia się następujące charakterystyczne składniki zdań: „Formy osobowe czasowników. Czasowniki niedokonane i dokonane tworzone za pomocą przedrostków zakończonych na samogłoskę. Biernik l.p. i l.mn. rzeczowników nieżywotnych w funkcji dopełnienia”.

Pewne ograniczenia, jakie zostały zastosowane /w analizowanym przykładzie odnoszą się do grupy rzeczowników, w których wyłączono biernik l.p. i l.mn. rzeczowników żywotnych/ świadczą o gradacji materiału językowego, uwzględniającej złożoność językową wypowiedzi.

Z uwagi na potrzebę syntetycznego przedstawienia materiału morfologicznego w niniejszym programie podany on został dodatkowo w ujęciu systematycznym.

Materiał składniowy wymagający doświadczeń /np. rząd czasowników i innych części mowy/ został ujęty w opisie typów zdań.

Materiał z zakresu ortografii znajduje się w dwóch podrozdziałach programu „Wymowa i pisownia” dla całego kursu oraz „Materiał ortograficzny” dla poszczególnych klas. W podrozdziale pierwszego wyszczególniono zjawiska ściśle odzwierciedlające oznaczenie głosek na piśmie. Podrozdział drugi zawiera zjawiska ortograficzne powiązane z materiałem morfologicznym przeznaczonym do czynnego opanowania w każdej klasie.

● Po trzecie, program podaje tematykę do komunikacji ustnej, a więc rozumienia i mówienia oraz wskazuje tematy, w zakresie których uczeń powinien t y l k o rozumieć zarówno wypowiedzi ustne, jak i pisemne. To wyraźne rozgraniczenie tematyki ćwiczeń w reproduktywnym i produktywnym władaniu językiem rosyjskim od tematyki do czytania i słuchania ze zrozumieniem podyktowane jest n i e t y l k o ogólną prawidłowością polegającą na tym, że człowiek więcej rozumie niż umie wyrazić, ale i tym, że podobieństwo języka polskiego i rosyjskiego pozwala uczniowi polskiemu dużo więcej i znacznie szybciej rozumieć niż mówić. Nie ma więc potrzeby hamowania rozwoju sprawności rozumienia ze względu na o wiele powolniejszy proces kształtowania sprawności mówienia.

Do odbioru lub przekazu informacji trzeba umieć posługiwać się elementami fonetycznymi, fonologicznymi i morfosyntaktycznymi. Dlatego w programie umieszczono je na p i e r s z y m miejscu, przesuwając na plan drugi tematykę. Tematyka ćwiczeń w mówieniu, czytaniu i pisaniu uznawana często za nadrzędną powodowała przesunięcie akcentu z kształtowania umiejętności porozumienia się — na realizację określonych haseł tematycznych. W programie stawia się tematykę w roli p o d p o r z ą d k o w a n e j w stosunku do kształtowanych sprawności językowych. Wynika to również z faktu, iż w przeciwieństwie do innych przedmiotów nauczania nauka języka obcego polega przede wszystkim na kształtowaniu umiejętności i nawyków, a nie na przyswajaniu wiadomości.

Tematyka koncentruje się wokół *życia codziennego oraz realiów życia w Rosji i Polsce*. Chodzi bowiem o to, by uczniowie nie tylko zdobywali wiadomości o życiu Rosji /słuchanie, czytanie/, lecz także potrafili przekazać swoim kolegom władającym językiem rosyjskim podstawowe informacje o swoim własnym kraju /mówienie, pisanie/. W tym aspekcie doniosłą rolę odgrywa korelacja języka rosyjskiego z innymi przedmiotami nauczania, a w szczególności z językiem polskim, historią i geografiją.

Zupełnie nowy w programie jest rozdział zatytułowany „Umiejętności” zawierający listę umiejętności dla każdej z podstawowych sprawności językowych, które uczeń powinien opanować w poszczególnych latach nauki. W wykazie umiejętności odnoszących się do sprawności rozumienia mowy dla pierwszego roku nauki języka rosyjskiego /klasa V/ wyróżniono dwa ich rodzaje. Umiejętności wymienione w pkt. 1 dotyczą artykulacji i intonacji, zaś wymienione w pkt. 2 odnoszą się do rozumienia treści wypowiedzi. Klasy programowo wyższe bazują na umiejętnościach z klas poprzednich, dlatego w wykazie dla danej klasy one nie figurują. W żadnym wypadku nie zwalnia to nauczycieli od doskonalenia umiejętności już ukształtowanych.

2. HIERARCHIA I ROZWIJANIE SPRAWNOŚCI JĘZYKOWYCH

Przyjmuje się następujące uszeregowanie sprawności językowych ze względu na cele i motywowany nimi zakres językowego, w ramach którego należy je kształtować i ćwiczyć: rozumienie tekstu /czytanego, słuchanego/, mówienie, pisanie. Oznacza to, że uczeń nie musi umieć powiedzieć /napisać/ tego wszystkiego, co umie przeczytać ze zrozumieniem czy też zrozumieć z wypowiedzi nauczyciela lub innych osób. A więc, uczeń powinien rozumieć znaczenia więcej konstrukcji morfosyntaktycznych i jednostek leksykalnych niż te, które są umieszczone w programie do opanowania w mowie.

Najtrudniejsza do opanowania jest sprawność pisania, zarówno w zakresie pisania odtwórczego /prawidłowe kojarzenie dźwięków z ich obrazami graficznymi — literami, poprawność ortograficzna/, jak i różnych form pisania przetwórczego /według wzorów opracowanych na lekcji/, a szczególnie form prac twórczych, których poziom merytoryczny zależy w dużym stopniu od podobnych umiejętności w języku ojczystym. Dlatego program stawia stosunkowo niewielkie wymagania uczniom w zakresie tworzenia tekstu pisanego. Zakłada się, że w procesie nauczania wszystkie sprawności będą kształtowane równolegle, jednak ich rola i miejsce są zbliżone do konkretnego roku nauki. Sprawnościami wiodącymi w klasach młodszych /V-VI/ są rozumienie ze słuchu i mówienie, zaś w klasach starszych /VII-VIII/ rozumienie tekstu pisanego i pisanie.

W pierwszym roku nauki /kl.V/ szczególnie ważne jest opanowanie przez uczniów techniki czytania i pisania.

Rozwijanie sprawności językowych nie jest jednoznacznie związane z określoną metodą nauczania, toteż program nie preferuje żadnej, pozostawiając nauczycielom wybór środków zmierzających do możliwie najefektywniejszej realizacji celów programowych.

W zależności od cech grupy uczniowskiej, poziomu zaawansowania językowego i rodzaju ćwiczonego materiału językowego użyteczne mogą okazać się elementy każdej ze znanych metod i podejść. Wielość i rozmaitość metod i technik nauczania będzie o tyle sprzyjać efektom kształcenia, o ile decyzje dotyczące ich wyboru i zastosowania okażą się dostatecznie uzasadnione.

Produktywne opanowanie materiału językowego uznaje się za pełne, kiedy uczeń potrafi przekazać zamierzone treści lub zakomunikować rozmówcy swe intencje odpowiednio do określonej w programie sytuacji, dokonując wyboru i łączenia właściwych elementów językowych z dotychczas poznanych. Zadaniem nauczyciela jest organizowanie takich sytuacji, w których uczeń będzie mógł dokonywać prób posługiwania się materiałem językowym w celach komunikacyjnych, jak również wskazywanie mu, które z możliwych w danej sytuacji wypowiedzi są najwłaściwsze, zależnie od tego, do kogo się zwraca i w jakiej roli występuje.

Jest rzeczą nieuniknioną, że uczniowie przy próbach swobodniejszego posługiwania się językiem rosyjskim będą popełniać błędy językowe. Błędy te są zjawiskiem naturalnym i jako takie stanowią integralny element procesu uczenia się języka w ogóle. Inaczej należy traktować błędy językowe popełniane przy próbach swobodniejszego /spontanicznego/ posługiwania się językiem rosyjskim, inaczej zaś

pojawiące się podczas ćwiczeń utrwalających i wdrażających. W pierwszym przypadku nie wskazana jest zbyt ingerencja w czasie trwania wypowiedzi. Chodzi bowiem o to, żeby lęk przed konsekwencją błędu nie okazał się silniejszy niż motywacja do wypowiadania się w języku rosyjskim. Błędy powstałe w toku samodzielnych prób wypowiedzi powinno się poprawiać dopiero po zakończeniu całej wypowiedzi ucznia, by nie przerywać jej toku, nie naruszać organizacji tekstu uczniowskiego i nie zmniejszać płynności. Natomiast każdy błąd pojawiający się w fazie ćwiczeń wdrażających i utrwalających materiał językowy z poszczególnych podsystemów języka wymaga natychmiastowego poprawienia przez nauczyciela lub uczniów, aby nie dopuścić do wytworzenia się niewłaściwych nawyków językowych. Jeżeli uczniowie popełniają błędy w toku ćwiczeń mechanizujących oznacza to najczęściej, że ćwiczenie jest wadliwie zredagowane, wprowadzone przedwcześnie lub też, że uczniowie nie rozumieją jego sensu albo znaczenia poszczególnych elementów, stanowiących jego części składowe.

Kształtowanie sprawności receptywnych, a więc rozumienia ze słuchu i czytania powinno odbywać się w toku samodzielnej pracy uczniów przy wykorzystaniu w miarę możliwości różnego rodzaju nagrań, audycji radiowych, programów telewizyjnych i lektur.

Podstawowym elementem rozwijania sprawności czytania powinno być samodzielne czytanie w domu tekstów zaleconych przez nauczyciela. Początkowo mogą to być teksty podręcznikowe lub ich fragmenty, następnie teksty o zwiększonym zasobie słownictwa w stosunku do przyswojonego w kursie szkolnym. Czytanie takie ma na celu przyzwyczajenie uczniów do korzystania ze słowników, ćwiczenie w domyślaniu się znaczenia wyrazów i zwrotów na podstawie kontekstu lub ich budowy morfosyntaktycznej, a więc przygotowanie do samodzielnego czytania wybranych tekstów na interesujące ich tematy. Informacje dostarczone przez interesującą uczniów lekturę stają się źródłem satysfakcji i wzmacniają motywację uczenia się.

3. KOMUNIKATYWNE PODEJŚCIE DO GRAMATYKI

Gramatyka potraktowana jest w programie jako jeden z elementów nauki języka, opanowania sprawności językowych, a nie tylko jako *n a u k a o j ę z y k u*. Stąd też z określonymi strukturami morfosyntaktycznymi uczniowie zapoznają się w trakcie kształtowania i przekazywania określonych intencji wypowiedzi /kategorii semantycznych/.

Takie podejście nie eliminuje z procesu dydaktycznego ani komentarza gramatycznego, ani ćwiczeń gramatycznych mechanizująco-wdrażających, wymaga jednak prowadzenia tych ćwiczeń na materiale /tekstach/ komunikacyjnie istotnym, a więc przydatnym w naturalnej komunikacji językowej.

Komentarz gramatyczny w procesie nauczania języka rosyjskiego ma charakter praktyczny. Jest przydatny szczególnie wtedy, gdy materiał językowy skłania uczniów do błędnych uogólnień, wpływających między innymi z analogii do języka ojczystego. Komentarz taki stosuje się w miarę potrzeby również w celu podsumowania, uporządkowania i powtarzania materiału gramatycznego wprowadzonego już wcześniej w ramach kategorii semantycznych. Pokrewieństwo systemów gramatycznych języka polskiego i rosyjskiego pozwala oprzeć się w znacznym stopniu

na pojęciach znanych uczniom z gramatyki polskiej. Przy komentowaniu i objaśnianiu zjawisk gramatycznych należy posługiwać się językiem polskim.

4. INDYWIDUALIZACJA W PROCESIE NAUCZANIA

Zgodnie ze współczesnymi tendencjami w dydaktyce program języka rosyjskiego traktuje ucznia jako podmiot kształcenia i wychowania, co oznacza między innymi przesunięcie akcentu z nauczania do uczenia się pod kierunkiem nauczyciela. Wyrazem tej tendencji jest indywidualizacja nauczania.

Jednolite treści programu nauczania szkoły podstawowej nie wykluczają indywidualizacji pracy ucznia nad językiem zarówno w szkole, jak i w domu.

Nauczyciel pracuje ze zróżnicowaną grupą uczniów. Musi więc on brać pod uwagę takie czynniki, jak niejednakowy start uczniów w nauce języka rosyjskiego, różne rodzaje pamięci uczniowskiej oraz typy osobowości uczniów /emocjonalny, refleksyjno-logiczny/, a także różne predyspozycje do przyswajania poszczególnych sprawności, zainteresowania i upodobania, różną motywację.

Tempo i styl pracy na lekcjach zazwyczaj dostosowane są do poziomu i możliwości uczniów przeciętnie zdolnych, co nie sprzyja rozwojowi językowemu i intelektualnemu uczniów słabych, a hamuje rozwój zdolnych i bardziej zaawansowanych językowo. Taki stan rzeczy wymaga od nauczyciela rozpoznania możliwości i zdolności każdego ucznia i zastosowania odpowiedniego postępowania aktywizującego i rozwijającego wszystkich. Służyć temu mogą zróżnicowane formy i metody zarówno na lekcji, jak i w pracy domowej, odpowiedni dobór lektury uzupełniającej i inne.

Szczególną funkcję spełniać może udział uczniów w zajęciach pozalekcyjnych i pozaszkolnych typu wyrównawczego bądź rozszerzającego ich umiejętności i wiedzę w zależności od zainteresowań.

5. PRZYGOTOWANIE UCZNIÓW DO SAMODZIELNEJ PRACY NAD JĘZYKIEM

Jednym z celów nauczania i uczenia się języka rosyjskiego jest przystosowanie uczniów do dalszej samodzielnej pracy nad językiem. Stąd samokształcenie i samokontrola ucznia należą do istotnych składników procesu dydaktyczno-wychowawczego.

Samokształcenie należy wprowadzać stopniowo, w zależności od upodobań i zamierzeń wykorzystania języka obcego w życiu, w przyszłej pracy zawodowej, m.in. poprzez:

- organizowanie pracy własnej ucznia na lekcji,
- kierowanie jego pracą domową,
- kształtowanie postawy, nawyków i wyrabianie techniki kontynuowania samodzielnej pracy nad językiem.

Aby samodzielna praca uczniów dawała rezultaty, nauczyciel powinien im niejednokrotnie wyjaśniać, które ze stosowanych na lekcjach metod lub technik pomogą im w realizowaniu postawionych sobie celów i dlaczego. Uczniowie powinni

zdobywać umiejętność operowania różnorodnymi środkami dydaktycznymi /audialnymi, wizualnymi, źródłami tekstowymi/ i pełnego ich wykorzystania.

Inicjatywa, nowatorstwo i pomysłowość samych uczniów w zakresie techniki uczenia się powinny zawsze znaleźć uznanie nauczyciela.

Istotnym elementem samokształcenia językowego jest własna kontrola. Należy więc wdrażać uczniów do różnych jej form /sprawdzenie własnych umiejętności językowych, dostrzeganie własnych błędów, analizowanie ich przyczyn i poprawianie ich samodzielnie bez czekania na pomoc nauczyciela/, np. sprawdzanie w kluczu do ćwiczeń, w słowniku i encyklopediach.

Program języka rosyjskiego określa dobór i układ treści nauczania. Określając obowiązkowy zakres treści dopuszcza jednak pewną dowolność przy jego realizacji. Dowolność ta może się przejawiać np. w tym, że nauczyciel czy autor podręcznika wprowadzi metodycznie uzasadnione zmiany w układzie materiału gramatycznego, wcześniej zaznajomi uczniów z nie znanymi im jeszcze strukturami, podając tylko ich odpowiednik w języku polskim, bez stosowania objaśnień gramatycznych, uwzględni indywidualizację w pracy z uczniami stosownie do ich uzdolnień bądź stopnia zaawansowania w znajomości języka.

Szczegółowe uwagi, dotyczące nauczania języka rosyjskiego w każdej klasie, znajdzie nauczyciel zarówno w książkach przedmiotowo-metodycznych towarzyszących każdemu nowemu podręcznikowi, jak i w ukazujących się publikacjach metodycznych.

NOTATKI

NOTATKI

© Copyright by
Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994

Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1994
Skład i łamanie:
LASER GRAPH s.c.
W-wa, ul. Pereca 2/1309 tel./1 x
Dodruk:
Zakład Poligraficzny UNIPRINT
ul. Kaczeńca 96, Warszawa